

Michael Van Rengs, voorzitter van de SP Horst aan de Maas en van de Werkgroep Klimaatrechtvaardigheid, opent de bijeenkomst met een korte verwijzing naar de aanleiding voor deze avond en stelt de panelleden van de avond voor. In deze volgorde krijgt elk panellid ongeveer 10 minuten om hun visie op klimaat en klimaatrechtvaardigheid toe te lichten: Jorge Wolters Grégorio (SP-kandidaat Provinciale Staten Limburg), Thijs Kuipers (wethouder in Horst aan de Maas namens D66/GroenLinks) en Rudy Tegels (lid Provinciale Staten Limburg en ook nu weer kandidaat namens het CDA).

Panel aan het woord

Jorge Wolters Grégorio (JWG)

Jorge Wolters Grégorio start diens inleiding met de constatering dat vijftig jaar geleden de eerste rapporten over de stijging van de aanwezigheid van CO₂ verschenen en dat hij nu – vijftig jaar later dus – deelneemt aan de klimaatmars in Amsterdam, samen met 40.000 andere mensen. Die klimaatmars in Amsterdam van 10 maart jl. laat zien dat mensen zich zorgen maken over het klimaat.

Klimaatontkenners zijn er ook. Die zeggen dat het wel allemaal meevalt, of dat Nederland vergeleken met andere landen in de wereld niet zoveel bijdraagt aan de CO₂ uitstoot. Wat je ook doet, het heeft toch geen effect, zeggen deze lieden. Maar alleen al voor je kinderen moet je iets doen. Want op alle kaartjes die de CO₂ meetgegevens weergeven, staat de Benelux helemaal rood ingekleurd. De vraag is dan ook niet zo zeer óf je iets moet doen, maar meer “hoe je het doet”.

In Limburg worden er al veel initiatieven ontplooid zoals bijvoorbeeld de aanpak van asbest (ingezet door de SP-gedeputeerde) en de Duurzaam Thuisregeling (lening tegen lage rente voor bijvoorbeeld de aanschaf van zonnepanelen of isoleren van het dak). Maar er valt nog veel te doen. Want tegenover de positieve ontwikkelingen staan ook negatieve ontwikkelingen: het MAA vliegveld in het zuiden blijft omstreken vanwege de zeer hoge concentraties fijnstof in de drielandenregio; het bosgebied neemt af terwijl bomen juist voor opname van CO₂ zorgen.

Energiemaatregelen moeten gestimuleerd worden via regelingen die op een rechtvaardige manier worden ingezet. Miljoenen aan subsidies worden nu weggegeven, met name aan bedrijven. Burgers krijgen te horen dat ze minder lang moeten douchen, meer de fiets moeten pakken en hun huishoudens anders moeten aanpakken. Bedrijven, met name veeteelt en glastuinbouw, krijgen veel subsidies. In Limburg kan meer dan er nu gedaan wordt. En vooral: de burgers moeten – ook financieel – geholpen worden om mee te (kunnen) doen.

Thijs Kuipers (TK)

Het klimaat verandert onder invloed van de mens. Kuipers kan zich dan ook vinden in het grootste gedeelte van hetgeen de vorige spreker heeft gezegd. Alleen is hij het niet eens met de constatering dat Limburg goed op weg is. Qua productie van windenergie staat Limburg onderaan de lijst vergeleken met andere provincies.

Als het gaat om klimaatrechtvaardigheid benoemt Kuipers drie belangrijke aspecten: het internationale aspect, de verhouding tussen de sociale klassen en de verhouding tussen burgers en bedrijven.

Allereerst “internationaal”. De laatste vijftig jaar is de consumptiemaatschappij ontstaan met alle gevolgen van dien. Waar dat voor “ons” (Europa) nog niet zo’n probleem oplevert (wij hebben geld om bijvoorbeeld dijken te verhogen) lukt het boeren in Afrika praktisch niet meer om gewassen te verbouwen en kunnen arme landen zich niet beschermen tegen wateroverlast.

Het tweede aspect betreft de sociale klassen. De rekening komt met name terecht bij de laagste inkomens. Terwijl de hoogste CO₂ footprint op naam komt van de hoger opgeleiden (in termen van politieke partijen: VVD, CDA en zijn eigen partij D66). Mensen met lagere inkomens hebben minder te besteden maar worden even goed belast voor de energietransitie. En juist bij deze groep is het deel “energiekosten” procentueel veel hoger dan bij de hogere inkomens. Dat leidt tot maar één conclusie: de laagste inkomens moeten gecompenseerd worden voor die hoge energiekosten. Dat gebeurt nu nog onvoldoende. Mensen zouden woonkostenneutraal moeten kunnen blijven wonen. Een investering in je huis moet je terug kunnen verdienen. Daar is onder andere ook de Duurzaam Thuisregeling voor bedoeld. Met die regeling kun je geld lenen bij de provincie tegen een rente van 2% om je huis duurzaam te maken, bijvoorbeeld door aanleg van zonnepanelen.

Tot slot de verhouding tussen burgers en bedrijven. De energiebelasting voor burgers is (terecht) stevig, maar voor bedrijven is die laag en dat is niet uit te leggen. En al zeker niet als bedrijven naarmate ze méér fossiele brandstof gebruiken minder hoeven te betalen, zoals in de glastuinbouw. Bedrijven leggen makkelijk zonneweiden of windparken aan. Dat doen ze met subsidies in het kader van de SED+. En de kosten die deze SED+-subsidies voor de overheid oplevert, worden verhaald op de burgers via de ODE¹. Het opleggen van een CO₂ heffing voor bedrijven is nog steeds een heikel punt in Den Haag.

In het verleden werd de energieproductie verzorgd door overheidsbedrijven. Maar daar is enkele jaren terug afscheid van genomen en overgelaten aan de markt, waar een enorme concentratie heeft plaatsgevonden. Ondertussen blijft het transport van energie, de leidingen bijvoorbeeld, nog wel vallen onder de overheid. Maar je ziet nu steeds meer dat de energieopwekking weer fijnmaziger gaat worden, op kleinschaliger niveau plaats gaat vinden. Het is volgens Kuipers een positieve ontwikkeling dat er steeds meer energiecoöperaties komen (die eigendom zijn van inwoners en/of coöperaties). Dat betekent een soort democratisering van de opwekking van energie. Overigens moeten we ons realiseren dat zelfs het mudjevol leggen van daken en dergelijke nog maar 10% oplevert van de totaal benodigde energie....

Rudy Tegels (RT)

Allereerst geeft Rudy Tegels aan dat “het klimaat” belangrijk is, hij wordt er op straat op aangesproken. In het klimaatbeleid zijn verscheidene rollen te onderscheiden. Hij wil met name ingaan op de rol van de te onderscheiden overheden. Er is een klimaatwet, vastgesteld op rijksniveau. De provincie is volgens Tegels wél goed bezig.

¹ ODE staat voor Opslag Duurzame Energie. Het is ingevoerd door de overheid in 2013. Deze opslag is ingevoerd om de investering in duurzame energie te stimuleren. Het is een extra belasting die betaald moet worden door iedereen die energie afneemt. Per verbruikte kWh elektriciteit of m³ gas betaal je ODE. De subsidiepot van de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) wordt hiermee gefinancierd.

Zo heeft de provincie in december jl. de aanpak geaccordeerd waarmee gezamenlijk verantwoordelijkheid wordt genomen voor een klimaatbeleid, door het bundelen van initiatieven van burgers, bedrijfsleven en overheid in de vorm van LEKTA. Dat staat voor “Limburgse Energie en Klimaat Transitie Aanpak”.

Tegels wil een eerlijke verdeling waarborgen tussen stad en platteland en er voor zorgen dat de klimaattransitie haalbaar en betaalbaar is. Subsidies zijn daarbij nodig om de ontwikkelingen te stimuleren. Maar – zo waarschuwt hij – we moeten waken voor de concurrentiepositie van de bedrijven in onze provincie. Maatregelen mogen niet ten koste gaan van die concurrentiepositie van bedrijven.

Tenslotte werpt Tegels de vraag op welke gevolgen de CO₂ uitstoot heeft en of we de klimaatdoelen gaan halen. We moeten zorgen voor de generaties ná ons. Maar hij ziet ook een tegenstelling in de sentimenten rondom klimaatbeleid. Mensen vinden dat we van het Gronings gas af moeten, de kerncentrales bij Tihange dicht moeten dicht en bruinkool ..., liever niet. En als het om windenergie gaat, dan willen we dat niet in onze achtertuin. Hij stelt dat er verantwoordelijkheid genomen moet worden door de overheid, die luistert naar de burgers, vervolgens keuzes maakt en die uitlegt aan de burgers. En er moeten keuzes gemaakt worden. Bijvoorbeeld vóór windenergie, daarbij verwijzend naar Venlo, waar gemeente en burgers windmolens afgewezen hebben. Volgens Tegels moet je niet alleen “tegen” zijn, maar ook “vóór”.

Discussie met de zaal

Algemene reactie: Het bedrijfsleven wordt buiten schot gehouden! Dát moet aangepakt worden.

Een Venloos raadslid in de zaal, reagerend op RT inzake de windmolens in Venlo: Wie is hier tegen windmolens? In Venlo hadden er zo vijf kunnen staan. Het ging de burgers en de gemeente om het aantal windmolens dat de provincie er door wilde drukken.

TK: De gemeenten in Noord- en Midden-Limburg vormen samen één regio (omdat ze vrij uniform zijn), om samen de klimaattransitie op te pakken. Aanvankelijk was het doel om dat samen in heel Limburg te doen, maar Zuid-Limburg vond dat de situatie daar te afwijkend was, met haar heuvellandschap en Chemelot. De gemeenten daar zijn apart verder gegaan. De gemeenten in de regio Noord/Midden-Limburg zijn in overleg met elkaar over waar zonnepanelen/zonneweiden moeten komen en waar windturbines geplaatst kunnen worden. Daarbij moet rekening gehouden worden met landschap, vogels, akkers en overlast voor omwonenden.

Vanuit de zaal wordt geopperd dat de vraag naar energie ook ontstaat omdat er een enorme toename is van bedrijven, zie Greenport. Waar komt dat door? Moeten we wel blijven groeien? Vanuit de regio (bijvoorbeeld in verband met werkgelegenheid) zijn die bedrijven helemaal niet nodig. Veel bedrijven zeggen dat ze geen Nederlandse werknemers kunnen vinden en doen dan een beroep op werknemers uit het buitenland.

RT: Burgers verbruiken ook veel energie en ook steeds meer. Maar wat de groei van bedrijvigheid betreft binnen Greenport, die is schrikbarend. Het streven zou diversiteit in werkgelegenheid moeten zijn. Er zijn nu heel veel distributiebedrijven die met name met arbeidsmigranten werken. Maar in het kader van de concurrentiepositie

van bedrijven moet er wel een goed ondernemersklimaat zijn ten opzichte van het buitenland. Anders is er een risico dat bedrijven vertrekken.

TK: Deels met de spreker in de zaal eens, daar waar het gaat om kwantitatieve groei. Maar kwalitatieve groei is oké. Dat is de insteek van de gemeente Horst aan de Maas. Jetten (D66 leider) zegt 'Laat ze maar komen', doelend op arbeidsmigranten. Daar is TK het niet mee eens. Lokaal gun je mensen een werkplek, maar hoe ver moet je gaan?

TK(Richting Tegels): Het is te gemakkelijk om te zeggen dat het haalbaar en betaalbaar moet zijn. In Duitsland is veel meer haast gemaakt met transitie. Daar lopen we op achter. En dat is op termijn óók schadelijk voor de concurrentiepositie van ons bedrijfsleven.

JWG: Naar aanleiding van de opmerking in de zaal, hoeveel energie en groei hebben we eigenlijk nodig. De 'verdozing' van Noord- en Midden-Limburg is onwenselijk. Wordt onze economie geschaad als die bedrijven vertrekken? Nee. Werkgelegenheid creëren is in deze relatief, als je kijkt naar het aantal buitenlandse krachten. Het is belangrijker indien er geïnvesteerd wordt in toerisme, dienstverlening en de MKB sector.

TK: De opmerking van JWG is een te makkelijke reactie. Op zich heeft hij wel gelijk met betrekking tot de "verdozing", maar daar staat tegenover dat de loods en op Greenport energie leveren door de zonnepanelen op de daken.

Vanuit de zaal wordt er op gewezen dat de 'dozen' (de distributiebedrijven) nu nog werknemers hebben, maar over een jaar of vier zijn die veelal vervangen door robots, vanwege de automatisering. En die 'robots' (de ICT) zijn echte energievreters. Door die ontwikkeling zal de CO₂ uitstoot dus alleen maar toenemen. En ook de groei van de Intensieve Veehouderij leidt tot een toename van de CO₂ uitstoot.

RT: De 'dozen' worden voor vijf jaar worden verhuurd. De komende jaren zijn er nog veel handen nodig. En wat de CO₂ uitstoot betreft: die wordt voornamelijk veroorzaakt door industrie (45%), bewoning (30%), mobiliteit (20%). De landbouw, met name glastuinbouw produceert "maar" 5%. "Groei" leidt per saldo tot een demping van de kosten voor de energietransitie.

Vanuit de zaal wordt vervolgens – in de discussie over de werkgelegenheid op Greenport – aangegeven dat economische wetten rigide zijn. We hebben te maken met een conjuncturele golfbeweging in de economie. Die zit nu in een stijgende lijn, maar je kunt er gif op innemen dat we op termijn weer een neergang krijgen. Dan zul je zien dat die distributiebedrijven (die gebouwen huren) zo weer vertrekken. Die bedrijven komen hier om geld binnen te halen en snelle winst te maken. Daarnaast veroorzaken ze problemen in onze regio. Je moet bij de werving van bedrijven óók kijken wat past in het duurzaamheidsbeleid en wat past in onze regio. De spreker is niet tegen kwalitatief goede bedrijven. Maar hij wijst er op dat er een groot tekort is aan mensen in de zorg, het onderwijs en dergelijke. Dáár zou in het wervingsbeleid naar gekeken moeten worden.

Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat het energieverbruik in Horst aan de Maas voor 85% ligt bij bedrijven en voor 15% bij de burgers. Wat is de opdracht voor de gemeente? Hoeveel windmolens hebben we bijvoorbeeld nodig?

TK: Het gaat inderdaad om forse cijfers. Daarbij is de glastuinbouw de grootste energievreter, hoewel daar qua efficiency al enorme verbeteringen hebben plaatsgevonden. Maar dat moet de komende 20 á 30 jaar nog verder verbeteren. Waar het gaat om het bevredigen van de energiebehoefte: kunnen we bijvoorbeeld geothermische warmte uit de aarde halen om die glastuinbouw, maar ook de dorpen te voorzien van energie? Het risico op aardbevingen moet onderzocht worden. Bovengronds zijn er opties met zonnepanelen en windturbines. Het is niet helder hoeveel momenteel. Misschien is er over een jaar een concreter antwoord mogelijk. Horst aan de Maas is samen met andere gemeenten bezig met een plan om de problemen met geothermie nader in kaart te brengen

Vanuit de zaal wordt geopperd dat – als je kijkt naar wie de verantwoordelijkheid moet dragen bij de energietransitie – vooral de landelijke overheid aan zet is.

TK: De rol van de overheid/provincie is vastgelegd. De landelijke overheid gaat over energieopwekking op zee en op provinciaal/gemeentelijk niveau wordt energieopwekking op land gerealiseerd en zijn dus provinciale en gemeentelijke overheden verantwoordelijk. Kijk nog eens naar de regionale aanpak van Noord-Midden-Limburg (zie hiervoor).

JWG: Het klopt dat de energietransitie vanuit de landelijke overheid wordt opgepakt. Maar de “haast” die door sommigen zo bepleit wordt, is niet altijd gerechtvaardigd. Hij wijst bijvoorbeeld op de ontwikkeling van een zonnepaneel dat waterstof opwekt. En zo zijn er nog veel meer technische ontwikkelingen op dit gebied. En die ontwikkelingen gaan snel. Als je nu snel heel veel investeert in allerlei technische oplossingen kunnen dat over een tijdje misschien desinvesteringen blijken, omdat die technische oplossingen dan al weer verouderd zijn en niet toereikend. We moeten dus ook de tijd nemen. En in dat perspectief moeten we ook niet te snel beslissingen nemen, zeker als dat ten koste gaat van de portemonnee van burgers.

Pauze

Met een videofilmje – met daarin de toespraak van Lilian Marijnissen, waarin ze de Tijd voor Rechtvaardigheid aankondigt – wordt de thema-avond weer hervat. In de toespraak van Marijnissen wordt gesteld dat de huishoudens de energiematregelen moeten kunnen betalen. Dat kan alleen als de bedrijven meer betalen. Volgens Marijnissen moeten we de ongelijkheid in inkomens aanpakken, uitgaan van het principe “de vervuiler betaalt” en de energierekening voor burgers verlagen. Zij is voorstander van de vorming van een fonds, waarmee de huishoudens geholpen kunnen worden en waarmee bedrijven die energiezuinig bezig zijn ondersteund kunnen worden. Zo kunnen we een groene revolutie ontketenen die samen gaat met een sociale revolutie. Dat moeten we samen doen!

Discussiepanel aan de hand van stellingen²

1. *'De energietransitie is onbetaalbaar zonder kerncentrales.'*

JWG: De SP hierover een helder en duidelijk standpunt over heeft. Nee, dus niet eens met de stelling. Indien je kiest voor kernenergie als oplossing, dan zouden er meerdere centrales nodig zijn. Dat brengt hoge kosten met zich mee en het duurt te lang (10 jaar minimaal) om ze te bouwen. Kernenergie is bovendien achterhaald.

Het is natuurlijk ook vreemd als je er voor pleit dat "Tihange" haar kerncentrales moet sluiten, om vervolgens te bepleiten dat hier kerncentrales gebouwd moeten worden. Kernenergie is vervuilend en kostbaar. Er zijn betere alternatieven, zoals windturbines. Uitzondering wordt gemaakt voor medische toepassingen waarvoor kernenergie wel noodzakelijk zal zijn.

Opmerking vanuit publiek: In 2030 kan 75% duurzame energie opgewekt zijn, volgens een studie uit 2017. Wat is dan het probleem?

TK: "Nee" op de stelling. Het opruimen van kernafval alleen al is bijna onbetaalbaar. En het moet ook nog opgeslagen worden, millennia lang. Er is ook geen commerciële markt voor, die dat op zou willen pakken. Dat zegt al genoeg...

RT: Geen mening met betrekking tot de stelling.

2. *'Mensen met een laag inkomen moeten gratis energie kunnen krijgen.'*

TK: Niet eens met deze stelling. Je kunt de laagste inkomens wel compenseren voor (voor hen te hoge) kosten, maar het is een slecht plan om dat gratis te doen. Er is dan geen prikkel om het gedrag te wijzigen.

RT: Mensen helpen oké, maar niet gratis.

JWG: We hebben wel begrip voor mensen met de kleinere beurs, dus die moeten we wel ondersteunen. Daarbij kunnen ze op dit moment gebruik maken van de stimuleringsregeling Duurzaam Thuis (met lage rente van rond de 2 á 2½ %).

Vanuit de zaal wordt aangegeven dat de Duurzaam Thuisregeling niet geldt voor woningcorporaties. Bij sociale huurwoningen gaan de huren soms omhoog nadat er energiemaatregelen zijn getroffen. Vraag is: kunnen mensen dan nog van die Duurzaam Thuisregeling gebruik maken?

JWG: Er is momenteel de verhuurdersheffing (die de landelijke overheid oplegt aan woningcorporaties) die ervoor zorgt dat woningcorporaties te weinig geld hebben om te investeren in de energietransitie. Overigens zijn er wel andere subsidieregelingen die de corporaties kunnen benutten. Maar dat is onvoldoende. De verhuurdersheffing moet weg!

RT: Een regeling of subsidie moet "revolvent" zijn. Dat wil zeggen dat het financieel of maatschappelijk rendement op moet leveren, zodat het geld te zijner tijd weer terugkomt en opnieuw ingezet kan worden. Als je gebruik maakt van de Duurzaam Thuisregeling betaal je weliswaar 2% rente, maar je krijgt veel meer terug. Er wordt dan ook veel gebruik gemaakt van die regeling. En bijvoorbeeld met zonnepanelen verdien je de kosten sowieso snel terug.

² De stellingen vertegenwoordigen niet per se het standpunt van de SP.

TK: Er is geen subsidie op zonnepanelen. Als je spaargeld hebt, gebruik dat dan voor de aanschaf van panelen. Binnen zes jaar heb je de investering terugverdiend. Panelen gaan 20 á 25 jaar mee. Misschien in de toekomst zelfs nog langer. Heb je geen spaargeld, ga dan naar de provincie voor een lening. De terugverdientijd is dan misschien rond de 8 á 9 jaar. Het probleem voor woningcorporaties is isolatie. Zonnepanelen zijn relatief goedkoper, maar de kosten voor isolatie zijn hoog. Investeren door de woningcorporatie leidt er wellicht toe dat de huren omhoog gaan, maar je energiekosten gaan omlaag. Dat zou ten gunste van de huurders uit moeten pakken.

Vanuit de zaal wordt gesteld dat mensen met lage inkomens met een lening even goed in het nadeel zijn. Zou een inkomensafhankelijk systeem niet eerlijker zijn? Wie maken er nu gebruik van de regeling?

TK: Nationaal en internationaal (Europese Investeringsbank) wordt er bijgedragen. En alle inkomensgroepen, ongeacht leeftijd, maken er gebruik van.

3. 'Zolang er voldoende gas is, heeft duurzame energie geen kans!'

JWG: Niet eens met de stelling. We moeten solidair zijn met Groningen.

TK: Niet eens met de stelling. De gasvoorraden in Nederland zijn eindig. Het gas is bijna op. Dat verklaart volgens hem dan ook, dat de Nederlandse regering nu zo "gemakkelijk" besluit om de gaskraan in Groningen dicht te draaien. Het importeren van gas (uit Rusland) of olie (uit Saoedi-Arabië) kan, maar je houdt daarmee dictatoriale regimes in het zadel.

RT: Eveneens niet eens met de stelling, maar vermindering van gasverbruik heeft tijd nodig in verband met de afbouw van gaslevering en de opbouw van alternatieven.

TK: Woningcorporaties vormen de motor van energietransitie. Het is belangrijk om te vragen wat het alternatief is en niet wie er woont of wat zijn/haar inkomen is. In de stad is het aansluiten op stadsverwarming makkelijker vergeleken met kleine kernen. Daar heb je een zekere schaal voor nodig. Er moeten dus voor de stad en het platteland verschillende oplossingen bedacht worden. Op het platteland ligt een warmtepomp meer voor de hand, omdat je sneller volledig aangewezen zult zijn op elektriciteit. Maar dat zal nog dringender vragen om forse isolatie van je huis. Dat kost 1 ton per woning, is berekend. Dat betekent dat – willen woningcorporaties daar in kunnen investeren, de huurdersheffing weg moet en dat gaat ook gebeuren (staat in regeerakkoord).

Vanuit de zaal komt de retorische vraag of er wel controle op is dat woningcorporaties gelden echt inzetten voor energietransitie (op basis van prestatieafspraken)? Daar zouden toch consequenties aan verbonden moeten zijn.

4. Transitie van een fossiele naar een duurzame energiehuishouding is haalbaar in 2025.

RT: Dat zal niet per se lukken. Het zou wel mooi zijn. We moeten er wel naar streven, maar het is niet het ultieme doel. Het moet namelijk nog wel betaalbaar zijn.

JWG: Die doelstelling - ongeacht de investeringen – gaat wereldwijd niet lukken. In de westerse economische wereld misschien wel.

TK: Met een positieve insteek, kijk naar bijvoorbeeld China. Dat land verbruikt veel energie, maar is ook innovatief bezig. 2025 lijkt te optimistisch. De opdracht voor 2030 is 75%. Dat is al een stevige opdracht, maar dat zou moeten kunnen lukken. Als je het wilt halen in 2025 moet je enorm veel investeren en of dat verstandig is?

5. 'Het klimaatdebat is doorgeslagen doemdenken.'

RT: Niet mee eens. Het is noodzakelijk om erover te discussiëren, we moeten natuurlijk ons verstand blijven gebruiken.

TK: Refereert aan eerdere protesten, ook vooral door jongeren, die de urgentie van het probleem aantonen. Dus "nee".

JWG: Er zijn nog wat verwarde politici die wat roepen, maar het klimaatdebat is zeker geen doemdenken. De omslag (energietransitie) gaat er komen.

Vanuit de zaal wordt geconstateerd dat het onderwerp van de auto's niet aan de orde is gekomen. Spreker wijst op de noodzaak voor kleine, lichtgewicht auto's die op elektriciteit rijden. Een andere spreker wijst er op dat er nog niet veel gezegd is over de CO₂ uitstoot rondom MAA vliegveld bijvoorbeeld.

Tegen 21.45 uur sluit Michael Van Rengs de bijeenkomst af met dank voor ieders komst en bijdrage aan de discussie. De panellleden krijgen als dank voor hun bijdrage een kleine attentie.